

Nieuwsbrief Samenwerkingsverband Exmoorpony november 2018

Belfeld, 23 november 2018

Beste leden,

In deze nieuwsbrief maken we melding van een bestuurswisseling en van onderzoek naar Exmoorpony's op de Maashorst. Hierna volgt er een aankondiging van een reis naar het Engelse Exmoor, waar u zich voor kunt opgeven. Na de aankondiging van een gecombineerde foto/schilderij-expositie, volgen informatie over onze nieuwe facebookpagina en een artikel over Konikpaarden. Daarna is er aandacht voor zeldzame merrielijnen en een brandbrief van Hans Engels. Er volgt een artikel over "de eerste Exmoorpony's in Nederland en België" en een oproep voor het aanleveren van mutaties voor het stamboek. We eindigen weer met de rubriek "De foto".

Hans Hovens, voorzitter

Bestuurswisseling

Vanaf de start van het Samenwerkingsverband (in 2008) heeft Jan Jelle Jongsma namens It Fryske Gea deel uitgemaakt van het bestuur. Als algemeen bestuurslid leverde hij daarbij een waardevolle bijdrage, waarbij hij ons vanuit zijn ervaringen bij It Fryske Gea stevast van goede 'no-nonsense' adviezen voorzag. Na 9 jaar trouwe dienst heeft Jan Jelle zijn bestuursfunctie overgedragen aan Arno Paulus. Arno werkt als Boswachter beheer bij Staatsbosbeheer Noard Fryslân.

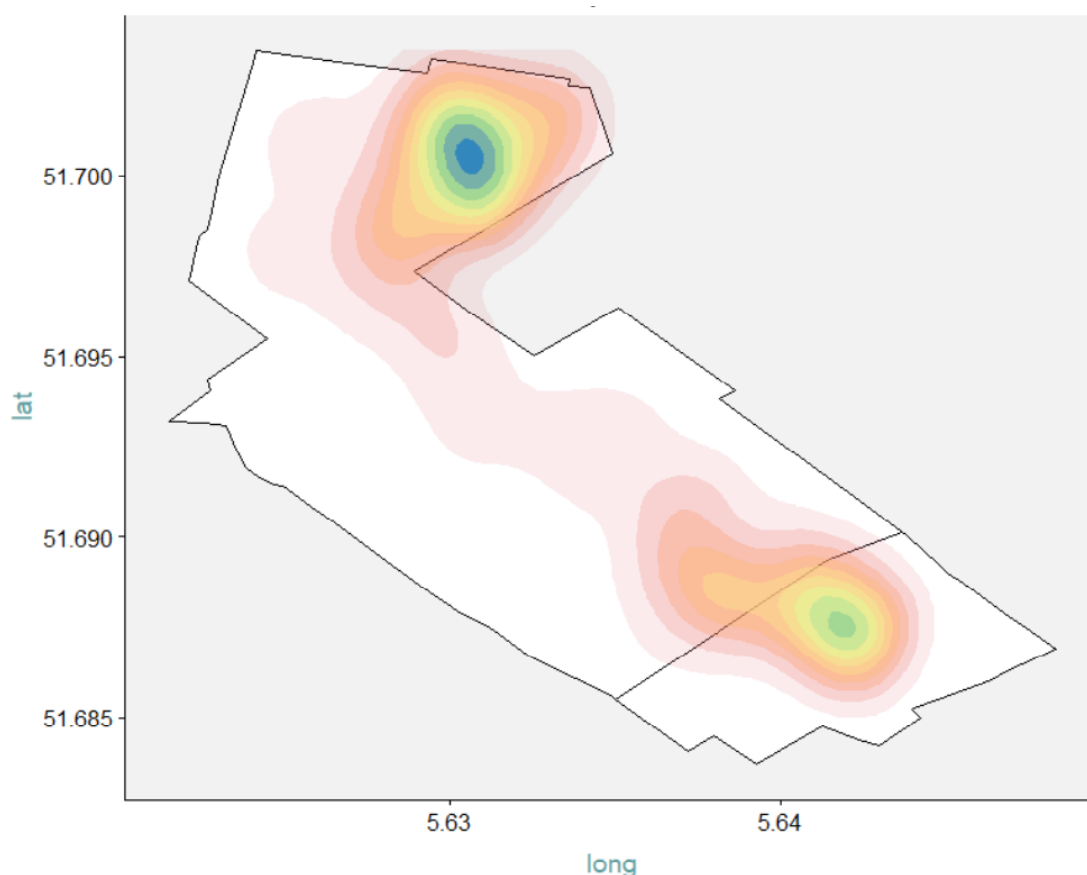

Hans Hovens (rechts) overhandigt Jan Jelle Jongsma (links) enkele biertjes bij zijn afscheid als bestuurslid van Samenwerkingsverband Exmoorpony.

Onderzoek naar Exmoorpony's op de Maashorst

Door: Erik van Hoffen (student WUR)

Ik ben Erik van Hoffen, 25 jaar en doe mijn master forest and nature conservation aan de Universiteit van Wageningen. Ik loop voor mijn studie stage bij Stichting Ark en ik houd mij vooral bezig met verwerken en analyseren van zendergegevens. Op de Maashorst, gelegen tussen Oss en Uden, lopen drie soorten grote grazers, wisenten, tarossen en Exmoors. Elk van deze soorten grazers is voorzien van een zender die ééns per uur een locatie en enkele andere waarden doorgeeft. Het voordeel van de zendergegevens is dat je dieren kan observeren, zonder ze te beïnvloeden door eigen menselijke aanwezigheid. Ik heb gegevens van ongeveer twee jaar verwerkt met de programma's R en ArcGIS en ik zal jullie wat kort toelichten over enkele bevindingen, toegespitst op de Exmoors. Eén van de resultaten is in de vorm van een actogram, waarbij duidelijk een verschil te zien is tussen de activiteiten van elk van de drie grazers gedurende dag en nacht over het hele jaar verspreid. Zo zijn de Exmoors bijna de hele dag actief, terwijl de wisenten en tarossen vooral in de schemer en overdag actief zijn. Dit is vrij logisch, omdat runderen vaak herkauwen en daarbij gaan liggen, terwijl paarden rechtopstaand slapen en de hele dag door moeten eten. Daarnaast heb ik gekeken naar habitatvoorkeuren bij de grazers en hierbij was het leuk om te zien dat de Exmoorpony's zich ook veel tegoed deden aan eikels. Voor de introductie van de Exmoors lagen er nog van minimaal één herfst eikels, waar de pony's -naast gras- de winter mee zijn doorgelopen.

Heatmap Exmoorpony. Een heatmap is een manier om het terreingebruik van de Exmoorpony's weer te geven. De locaties in een gebied die het vaakste worden bezocht zijn het “warmste” en waar de Exmoors nauwelijks komen is het gebied niet ingekleurd, of het “koudste”. Door dit voor alle gps-punten te doen krijg je een mooi overzicht van terreingebruik en kun je verder naar bijvoorbeeld habitatvoorkeur gaan kijken.

Exmoorpony's op de Maashorst (Foto: Erik van Hoffen).

Reis naar Exmoor voorjaar 2019

In het voorjaar van 2019 hebben James van Leuven en Sjaak van Rossum het voornemen een studiereis te maken naar het Engelse Exmoor om daar de Exmoorpony in zijn oorspronkelijk habitat te observeren. James van Leuven is fotograaf / filmer en hij is recentelijk tweemaal naar Exmoor geweest voor het maken van een korte film over de Exmoorpony. Sjaak van Rossum is inspecteur voor ons samenwerkingsverband en onder meer werkzaam als Exmoorkuddebeheerder bij de Stichting Taurus. Het in zuidwest Engeland gelegen Exmoor is het gebied waar Europa's laatste oerpony tot in 1818 in het wild heeft overleefd en waar deze daarom naar is vernoemd. Het gebied is interessant wegens zijn ongereptheid en wegens het voorkomen van kuddes Exmoorpony's (in semi-vrijheid) edelherten en andere dieren. Indien er interesse is bij leden van ons samenwerkingsverband om James en Sjaak te vergezellen horen wij dat graag. De exacte datum en het aantal reisdagen moeten nog worden bepaald. Geïnteresseerden kunnen een mail sturen naar: info@faunaconsult.nl

Gecombineerde expositie over Exmoor en natuur

Van 2 december tot en met 30 december 2018 is er in Galerie de Roos (Tilburg) een expositie van documentaire fotograaf James van Leuven en schilder Louis VanDenMeijdenberg. Op deze expositie worden 10 zwartwit foto's getoond die James maakte op Exmoor (Engeland). James reisde hiervoor in 2017 en 2018 naar Exmoor. Het onderwerp van de foto's op de expositie is de horizon en de plaats daarin van Exmoorpony's en andere grote grazers. Louis VanDenMeijdenberg schildert de natuur in al zijn schakeringen en typeert zijn werk als het overgangsgedebied tussen impressionisme en expressionisme.

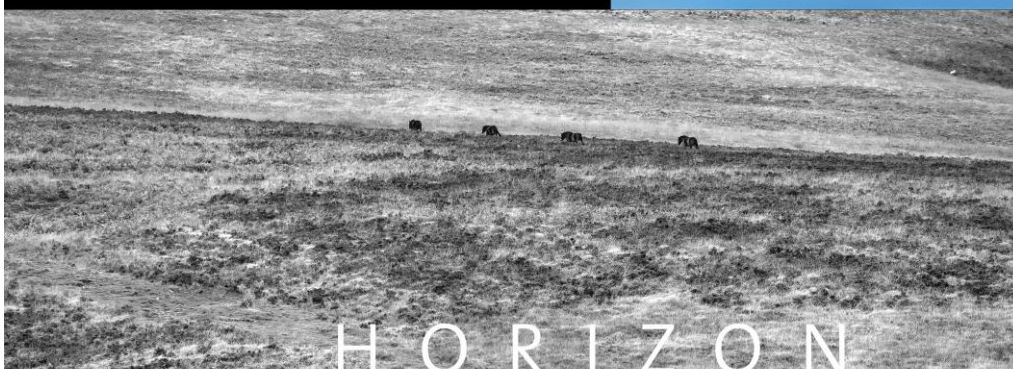
Galerie De Roos
Veldhovenring 25
5041 BA Tilburg

Louis VanDenMeijdenberg

schilderijen

James van Leuven

fotografie

vanaf 2 dec. t/m 30 dec.
zaterdag en zondag
vanaf 14.00h tot 17.00h
Galerie De Roos

Facebookpagina Exmoorpony

Door: Eva Koning

Hierbij een link naar de Facebook pagina : <https://www.facebook.com/SWVExmoorpony/>

Ik heb er eerst allerlei artikelen en video's op geplaatst en zal het blijven onderhouden met foto's en informatie. Als iemand foto's, artikelen of andere informatie heeft die ik kan plaatsen dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,
Eva Koning

Konikpaarden

Door: Hans Hovens

Afgelopen zomer bezocht ik ‘La Roche de Solutré’ (Frankrijk) en het daarbij horende museum. De rots van Solutré is van 35.000 tot 10.000 jaar voor Christus door mensen gebruikt om er rendieren, mammoeten en oerpony’s, oerpaarden van af te jagen (om ze vervolgens op te eten). In het museum toont men een skelet van één van de gevonden oerpony’s en een deel van het ‘horse magma’ (een dikke laag ponybeenderen en -tanden, die onder aan de rots is gevonden). De in het museum gegeven informatie over oerpaarden en oerpony’s bleek helaas sterk verouderd te zijn.

La Roche de Solutré.

Stukken ‘horse magma’: links botten en rechts kiezen en valse kiezen van oerpony’s.

Zo werd vermeld dat het Konikpaard nauw verwant zou zijn aan de uitgestorven tarpan. Dat dit niet klopt heeft Cis van Vuure in 2014 middels een proefschrift aangetoond. In dit proefschrift beschrijft Van Vuure hoe de Poolse Dr. Tadeusz Vetulani de Konik creëerde,

door vanaf 1928 een fokprogramma te starten met Poolse boerenpaarden. Deze zouden naar zijn idee het meest op de uitgestorven tarpan lijken. We weten nu echter dat tarpans en andere oerpaarden (en oerpony's) een kleur en aftekening hadden die Konikpaarden niet hebben: een bruin lichaam, een meelsnuit, een witte oogring, zwarte onderbenen en zwarte manen, zoals we die zien bij het Przewalskipaard en de Exmoorpony.

Eenmaal thuis zond ik de maakster van de expositie (Mrs. Stéphanie Beaussier) een publicatie over de herkomst van het [Konikpaard](#). Daarnaast zond ik haar het artikel over de oorsprong van de [Exmoorpony](#), waarin wordt aangetoond dat de Exmoorpony rechtstreeks afstamt van de West-Europese oerpony. Mrs. Beaussier heeft me voor beide artikelen bedankt en aangegeven ze voor de tentoonstelling te gaan gebruiken.

Skelet van een in Solutré gevonden oerpony.

Helaas is het museum in Solutré niet de enige plaats waar men niet op de hoogte blijkt te zijn van de feiten over het Konikpaard. Zo wordt bijvoorbeeld ook in Wildpark Gangelt (Duitsland) de Konik tentoongesteld als tarpan. Ook op tv (bijvoorbeeld in het programma 'Vroege Vogels') wordt het Konikpaard nog vaak aangeduid als 'wild paard'.

In het boek '[rewilding horses in Europe](#)' en op de website van [Rewilding Europe](#) wordt de Konik als 'rewilding horse' naar voren geschoven, terwijl men ook nog vermeldt dat oerpaarden zijn uitgestorven. Gelukkig worden in 'rewilding horses in Europe' naast de Konik ook het Przewalskipaard, de Exmoorpony en enkele primitieve gedomesticeerde paarden en ponyrassen en aanbevolen als 'very suitable and readily available types for rewilding'. Het boek is gemaakt om natuurbeheerders te laten zien welk type paard of pony ze in een natuurgebied het best kunnen inzetten. In de eerste (en ook gedrukte) uitgave van 'rewilding horses in Europe' werd nog van de Exmoorpony gezegd dat deze als 'enige pony nog het DNA van de oerpony in zich heeft'. In de latere digitale edities van het boek is deze zin helaas zonder opgave van redenen verwijderd.

Dat ‘Rewilding Europe’ het Konikpaard nog steeds promoot is begrijpelijk: jarenlang dacht men dat de Konik nauw verwant was aan de tarpan en in die tijd hebben sommigen zich sterk ingezet voor het behoud van dit ras. Omdat de Exmoorpony als laatst overgebleven ondersoort van de oerpony bloot staat aan genetische erosie (zie het stukje hierna van Hans Engels), is het van groot belang dat er meer Exmoorpony’s worden gehouden in Europese natuurgebieden. Wij roepen daarom Rewilding Europe op om de Exmoor meer te promoten als begrazer van natuurgebieden. Daar komt bij dat de aangeboren tamheid van konikpaarden telkens weer tot incidenten met bezoekers van natuurgebieden leidt (ook dit jaar is er weer een bezoeker van een natuurgebied door een Konikpaard verwond). Met Exmoors hebben dergelijke incidenten zich tot op heden niet voorgedaan.

Zeldzame merrielijnen dreigen wereldwijd te verdwijnen

Een Brandbrief door: Hans Engels

Hans Engels maakte in september 2018 een overzicht van de zeldzame merrielijnen binnen de Exmoorpony Society. Hij constateert dat er van de 44 merrielijnen die na de 2^e Wereldoorlog over waren er nog maar 28 over zijn. Van die 28 overgebleven merrielijnen zijn er een aantal die het zwaar te verduren hebben. Tabel 1 geeft het aantal merries per zeldzame merrielijn, de linkerkolom bevat de betreffende hengstenlijnen. De tabel geeft een overzicht van alle merries binnen de Exmoor Pony Society wereldwijd van 18 jaar en jonger (stand september 2018). Voorbeeld: van de zeldzame merrielijn OA49 is wereldwijd nog maar 1 merrie over en dit dier is van de hengstenlijn 1A.

Tabel 1. Overzicht zeldzame merrielijnen. De linkerkolom geeft de betreffende hengstenlijnen weer.

	OA49	OA54	1/11	1/28	1/30	1/31	23/1	32/2	44/2	48/3	48/29	76/3	076/1	
1A	1	3	1	2		1					1	2	1	12
1B			5	8	2	2			7	1	4	1	17	47
2A		3				1	3			1		2		10
2B		2	10	1		3	5	1		5				27
2C			1		1				1					1
2D														2
3A							10	2				2		14
3B		2	1	5	1	2	1			2	4		1	19
3C		1	3		1	1	2	1		3			1	13
	1	11	21	16	5	10	21	4	8	12	9	7	20	145

Naar aanleiding van het overzicht heeft Hans Engels een brandbrief verstuurd naar de andere leden van de Duitse Verein Exmoor Pony. In deze brandbrief roept hij de leden op om meer met zeldzame merrielijnen te fokken. Ook ten aanzien van de hengstenlijnen is er een noodsituatie, omdat van de 2D hengstenlijn er wereldwijd nog maar 1 (niet meer zo jonge) hengst over is. Het betreft de in Duitsland staande Kilian die door Hans Engels zelf is geïmporteerd. De eigenaar (de heer Weber) heeft aangegeven met de hengst te willen fokken indien er door iemand wordt gegarandeerd dat hij de nakomelingen afneemt.

De eerste Exmoorpony’s in Nederland en België

Door: Jan Oosting

In de nieuwsbrief van februari 2016 vertelden we al over de eerste Exmoorpony’s die vanuit Engeland naar Nederland werden geïmporteerd. Inmiddels heeft Jan Oosting (zoon van oprichter en eerste directeur van het Noorder Dierenpark Willem Sjuck Johannes Oosting) ons enkele krantenartikelen (van ons niet bekende auteurs) gezonden die daarover meer informatie

verschaffen. Omdat de artikelen uit 1948, in 'De Heerenveense koerier' en in de 'Provinciale Drentse en Asser Courant', vrijwel dezelfde inhoud bevatten, geven we hier alleen het artikel in de eerstgenoemde krant. Hieruit valt af te leiden dat de eerste Nederlandse Exmoors door de heer Westcott waren gefokt en al in 1948 werden geïmporteerd naar Nederland:

Aanwinst voor 't Noorder Dierenpark te Emmen (De Heerenveense koerier', 22 maart 1948)

Iets bijzonders voor de paardenliefhebber. Een in Holland vrijwel onbekend paardenras vormen de „Exmoor Pony's", die uitsluitend in het Zuidwesten van Engeland, het district „Exmoor" voorkomen. Exmoor is een grote heuvelachtige streek met heide, wild gras en laag struikgewas begroeid. Op deze sobere vegetatie zijn de dieren in stand te houden en tonen zij een uithoudingsvermogen te bezitten als geen ander paardenras. Er zijn in die streek enige fokkers die steeds getracht hebben het bloed hunner paardjes zo zuiver mogelijk te houden, vooral om de grote deugdzaamheid. Men gebruikt ze niet als trekdier, maar als ruiterspaard zijn ze niet te overtreffen, vooral ook dank zij hun sterke benen en goed ontwikkelde harde hoeven. Na de oorlog bleek het aantal van dit bijzondere paardenras onrustbarend te zijn geslonken, vooral doordat in de tijd van vleesnood een zeer groot aantal van deze mooie paardjes terecht was gekomen in de Londense slagerijen. Heden bedraagt het totale aantal nog slechts een honderdtal. Een bekend fokker is de heer Westcott, die een viertal merries en een hengst van dit ras leverde aan de heer Oosting, directeur van het Noorder Dierenpark N.V. te Emmen, die ze in zijn bekende „Wildpark" in de weide laat lopen, waar zij ongetwijfeld grote belangstelling bij iedere paardenliefhebber zullen wekken. De hoogte in volwassen toestand bedraagt circa 1.25 meter. De kleur is bruin met donkere staart en het meest typische kenmerk is de meelkleurige neus. De oren zijn klein. Andere kleuren komen niet voor. De heer Westcott, die persoonlijk de dieren te Emmen afleverde, deelde mede dat het ras zuiver is gehouden vanaf eeuwen her, langer dan van welk bekend ras ook. Feitelijk zijn het half-wilde paarden; uit de overeenkomst die zij vertonen met de wilde soorten zoals Przewalskii paard, Kiang en Tarpan, blijkt wel dat het een zeer primitief ras is. Soms trekken zij de heide op, tot 20 a 30 mijlen van huis, waar zij in volkomen vrijheid leven en voorttelen. Ze leven in kudden en worden in de winter opgevangen en in de omgeving van de boerderij in een grote omheining samengebracht, steeds in de open lucht zonder ander voeder dan enig hooi bij hetgeen het land oplevert.

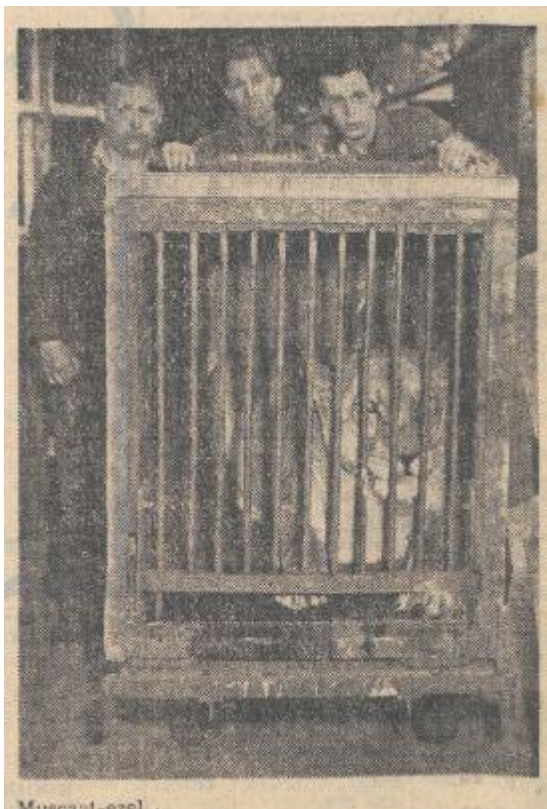
Jan Oosting zond ons daarnaast een artikel dat in 1952 in 'De Heerenveense koerier' verscheen: 'BIJ DE „COASTERS" VAN DE WEG. Met leeuwen en pony's naar Spa' (zaterdag 24 mei 1952 – De Heerenveense koerier). In dit artikel wordt beschreven hoe enkele Exmoorpony's, leeuwen, meer wilde beesten, ezels en duiven vanuit het Noorder Dierenpark naar „Jardin Zoölogique" in het Belgische Spa werden gebracht. Omdat de laatstgenoemde dierentuin niet meer bestaat hebben we geen navraag kunnen doen over het verdere lot van de eerste Exmoorpony's die waarschijnlijk ooit naar België zijn gebracht.

Een groot deel van het artikel gaat over de reis die 'de dikke Dijkstra' en vrachtwagenchauffeur 'de dunne' (Jopy Dragt) maakten. Zij vertrokken vanuit Wolvega naar het Noorderdierenpark. Daar werden, naast Exmoorpony's, ook nog een aantal andere wilde dieren opgeladen en naar Spa gebracht. Hier volgt het deel uit het artikel waarin de Exmoors voorkomen:

Uit: BIJ DE „COASTERS" VAN DE WEG

Met leeuwen en pony's naar Spa (zaterdag 24 mei 1952 – De Heerenveense koerier)

.....En op de rit door de bloeiende velden van Friesland en Drenthe raakten wij al gauw „to stoel en to bank" en voelden ons, bij aankomst in het Noorder Dierenpark al halve vrachtwagenbestuurders. De directeur, de heer Oosting, stond ons daar op te wachten en Dijkstra draaide de grote trailer door hekken en toegangswegen, die eigenlijk te nauw waren. Maar wat u en ik met onze "etsen kunnen, dat doet een vrachtwagenchauffeur met zijn grote bak. De eerste passagiers te Emmen waren een paar half wilde Exmore-pony's. Een prachtige hengst en een heel schichtige merrie; maar met paarden konden de mannen van Dragt heel goed omgaan en deze dieren waren gauw binnen. Toen de witte Muscaat-ezel, die luid protesterend ook de batting werd opgeduwd. Verder stonden achter het olifantenhuis grote kisten klaar, de zware brokken. Want Pa en Ma leeuw, beide goed volwassen en in uitstekende conditie, moesten ook mee en Dijkstra krabde zich, staande voor deze kisten, bedenkelijk achter het oor. Hij had eigenlijk liever met „lulke bollen" te doen. Heel rustig, maar de ogen waakzaam, lagen de prachtige dieren in hun reishokken. Zo te zien mak als lammetjes. Maar de man, die hun eventjes wat water zou geven, sprong snel achteruit, toen de leeuw met een woedende snauw in de tralies beet. Enfin, de hokken zouden wel sterk genoeg zijn, al scheen ons dat maar zo, zo. Door middel van een opsteekwagentje waren ook deze kisten spoedig opgeladen. In een totaal dichte kist zat een heel mooi dier, een antilope. Wij konden, door de retenturen, precies in de grote glanzende ogen kijken en het moet vooral voor dit schuwe dier geen plezierreis zijn geweest. Zeventien duiven en een stuk of wat vreemde hoendersoorten completeerden de lading en nadat alle papieren in zoveelvoud ingevuld waren, konden wij vertrekken.....

Ma leeuw wordt op de steekwagen gezet en ingeladen.

Oproep om gegevens voor het stamboek versie 2018 aan te leveren

Door: Lodewijk van Kemenade (stamboekhouder)

Wilt u als lid van het samenwerkingsverband de gegevens van uw Exmoors weer aanleveren? Het gaat daarbij om alle dieren in uw bezit, nieuw geboren veulens sinds 1-1-2018, nieuw

verworven Exmoorpony's, afgevoerde of gestorven dieren en om nieuw samengestelde fokgroepen. De gegevens kunnen worden aangeleverd via lodewijkvankemenade@gmail.com. Graag aanleveren voor 21 januari 2019. Mocht deze datum niet haalbaar zijn wilt u dit dan voor 21 januari per mail melden? De leden die hun gegevens over het fokseizoen van 2017/2018 al hebben aangeleverd hoeven dit niet nogmaals te doen. Dieren dienen binnen 2 jaar na hun geboortedatum te worden ingeschreven in het stamboek.

Het is van belang om de gegevens in het juiste format aan te leveren. Dit format is te vinden op de website. Inloggen in het stamboek met:

Username: exmoor

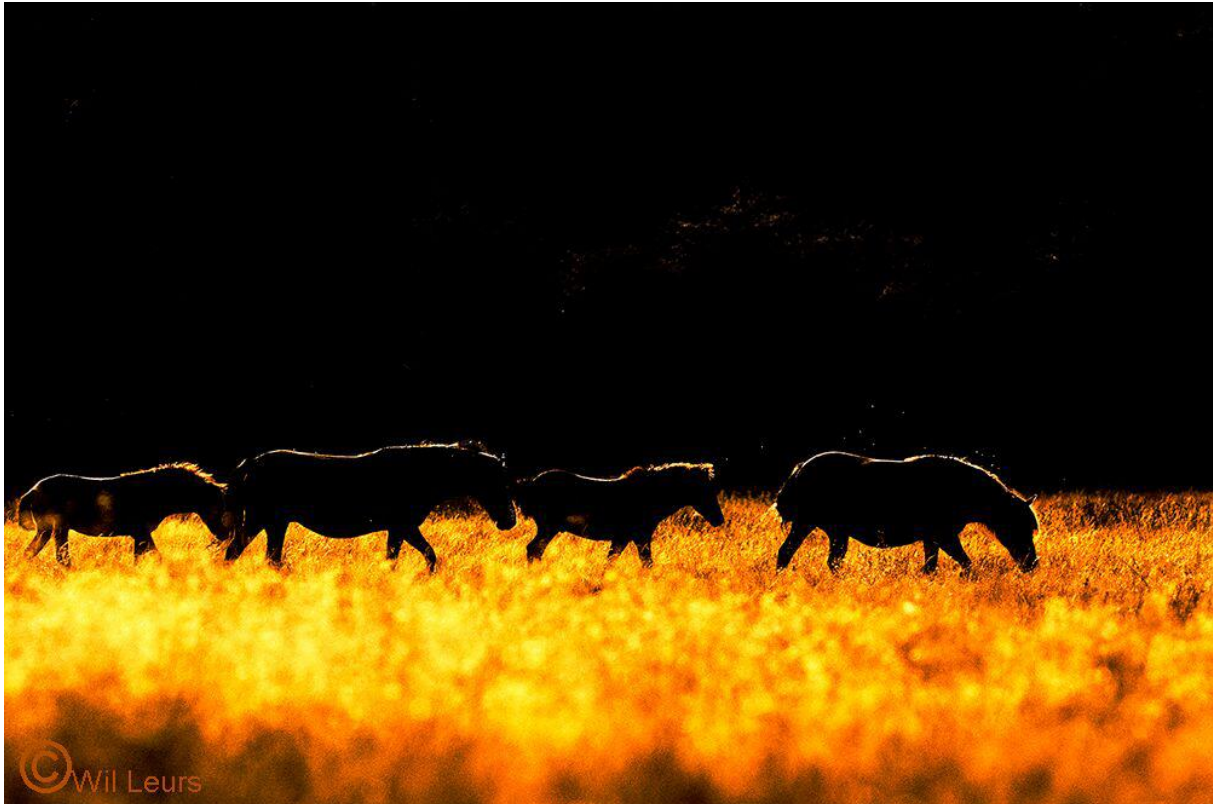
Wachtwoord: oerpony

Dan kunt u het stamboek kopiëren en alleen uw eigen gegevens met de mutaties doormailen. Graag de mutaties met een kleur aangeven.

De volgende gegevens dienen in Excel te worden aangeleverd: eigenaar, huidig terrein, naam, geslacht, geboortedatum, geboorteterrein, fokker, chipnummer, vader, moeder, aankoopdatum, keurmeester (met keuringsdatum) en eventuele opmerkingen (b.v. wit haar, ziekten etc.). In de laatste kolom is de hengstenlijn toegevoegd, dit kunt u invullen als u deze gegevens heeft.

De foto

Door: Wil Leurs

Ik woon aan de Dellebuursterheide in zuid oost Friesland. Vanuit onze huiskamer zien we regelmatig de prachtige paarden lopen op de hei. Na het avondeten ga ik soms de hei op met

mijn camera. Zo ook de avond waarop ik deze foto heb gemaakt. De zon was al aardig aan het zakken toen de paarden vanuit de schaduw van de bomen de open vlakten opkwamen. De hitten van de dag was wat afgenomen blijkbaar was het voor de dieren het juiste moment om weer te gaan grazen.